

Daniel Gottlieb Messerschmidt

[uczeń](#)

[lekarz](#), [botanik](#)

Ur. 16.9.1685, Gdańsk

Zm. 25.3.1735, Petersburg

Dane rodziców

Andrzej Messerschmidt

Elżbieta Matthiesen

Wychowanie i wykształcenie

Studiował [medycynę](#), [zoologię](#) i [botanikę](#) w [Jenie](#) oraz [Halle](#) (immatrikulacja 22 czerwca 1708 roku). Zgłębiał też języki klasyczne: [grecki](#), [łacine](#) i [hebrajski](#). [Doktorat medycyny](#) otrzymał w [Halle](#) w 1713 roku na podstawie rozprawy "De ratione praeside universae medicinae".

Etapy kariery dot. edukacji

Po powrocie do [Gdańska](#) zajął się praktyką lekarską. Kiedy car Piotr I podczas swego pobytu w mieście (1716-1717) zwiedzał muzeum historii naturalnej należące do wybitnego przyrodnika gdańskiego Johanna Philippa Breyna, zwrócił się do niego z prośbą o wskazanie uczonego, który zbadałby bogactwa przyrodnicze Rosji i pomógł w utworzeniu podobnego muzeum w [Petersburgu](#). Breyn polecił swojego przyjaciela - Messerschmidta. Szczegółowe rozmowy dotyczące zaproszenia go do Rosji car powierzył swojemu osobistemu lekarzowi i przewodniczącemu Kancelarii Aptekarskiej w Rosji Robertowi Areskinowi.

W styczniu 1718 roku Messerschmidt udał się z [Gdańska](#) do [Rygi](#), w kwietniu dotarł do [Petersburga](#). Choroba i śmierć Areskina (29 września 1718 roku) niekorzystnie zaważyły na dalszych losach Messerschmidta w Rosji. Następca Areskina, L. Blumentrost (po kilku latach objął też stanowisko przewodniczącego [Akademii Nauk w Petersburgu](#)) i jego brat J. Deodot (przewodniczący Kancelarii Medycznej) darzyli gdańszczanina nieufnością i głęboką niechęcią. Messerschmidt musiał porzucić nadzieję na objęcie obiecanego mu stanowiska dyrektora muzeum. W dniu 15 listopada 1718 roku Piotr I wydał ukaz o wysłaniu Messerschmidta na Syberię w celu wyszukania wszelkich osobliwości i rzeczy aptekarskich: traw, kwiatów, korzeni i nasion oraz innych składowi lekarskiemu przynależnych kwestii. Na mocy tego ukazu Messerschmidt został podwładnym Kancelarii Medycznej, do której zobowiązany był przysyłać zebrane materiały w zamian za wynagrodzenie (500 rubli rocznie) i opłaty za przejazdy.

W dniu 5 września 1719 roku wyruszył z [Moskwy](#) na Syberię i prowadził tam pionierskie studia botaniczne, zoologiczne, archeologiczne, geologiczne, geograficzne, meteorologiczne i etnograficzne, znacznie wykraczając poza obowiązki zawarte w ukazie carskim. W 1722 roku przesłał do [Gdańska](#), do Breyna, z którym utrzymywał stałą korespondencję (przechowywana w bibliotece naukowej miasta Gotha), dwa znalezione na Syberii zęby mamuta. Powrócił do [Moskwy](#) 31 stycznia 1727 roku, a w trzy miesiące później znalazł się w [Petersburgu](#), przywożąc z sobą cenne, uporządkowane i opisanie zbiory. Wiele zebranych materiałów wraz z odpowiednimi raportami przekazał do [Petersburga](#) jeszcze podczas syberyjskich badań. W [Petersburgu](#), mimo że doznał tam wielu przykrości z powodu intryg i zawiści, pozostał jeszcze dwa lata i uczył się języków orientalnych.

We wrześniu 1729 roku wyruszył do [Gdańska](#). Statek, na którym płynął, zatonął niedaleko [Pilawy](#) (obecnie Bałtyjsk), a Messerschmidt utracił księgozbiór, rękopisy, kolekcje przyrodnicze i całe mienie. Część z nich po tygodniu wydobyto z morza.

W dniu 20 września 1731 roku, rozgoryczony, podupadły na zdrowiu i nieszczęśliwy w małżeństwie, powrócił do [Petersburga](#) z nadzieją pracy w [Akademii Nauk](#) nad złożonymi tam zebranymi przez niego kolekcjami. Uporządkowane jeszcze na Syberii materiały wymagały jedynie opracowania w celu ich publikacji, jednakże petersburscy uczeni nie byli zainteresowani naukową sławą gdańszczanina. Messerschmidt żył w Petersburgu w skrajnym niedostatku wspomagany przez Fieofana Prokopowicza. Prócz rozprawy doktorskiej nic nie wydrukował. Przed powrotem do [Gdańska](#) zobowiązał się, że bez zgody [Akademii Nauk w Petersburgu](#) nie opublikuje prac opartych na zbiorach, jakie pozwolono mu zabrać ze sobą. Wiele cennych i dość dobrze uporządkowanych materiałów pozostawił w rękopisach, często wykorzystywanych przez kilka pokoleń badaczy syberyjskich. Niektóre z opisów botanicznych (zbiór rzadkich roślin i nasion) włączył do swego dzieła akademik Johann Amman ("Stirpium rariorum in Imperio Russico sponte provenientium icones et descriptio", Petropoli 1737), który wydał też "Descriptio cameli bactriani binis in dorso tuberibus e scriptis D.G. Messerschmidii collecta" ("Commentarii Academiae Scientiarum Petropolitanae", Petropoli T. 10:1747, pp. 326-368). Amman zamierzał również opublikować dziennik podróży Messerschmidt, ale śmierć zniweczyła plany uczonego. Dopiero w 225 rocznicę śmierci gdańskiego uczonego [Niemiecka Akademia Nauk w Berlinie](#) i Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR wspólnie wydały ten dziennik (D.G. Messerschmidt, "Forschungreise durch Sibirien 1720-1727", Bd. 1-5, Berlin 1962-1977).

Zapomniany, zmarł w nędzy.

Fakty z życia osobistego

Ojciec był inspektorem okrętowym w służbie króla Jana Kazimierza.

W 1729 roku poślubił w Petersburgu Brygidę Helenę Bchler.

Żył w [XVII-XVIII wieku](#).

Bibliografia

Przedmiotowa

1. *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, t. 3*, Gdańsk, 1997.